

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025.gada 27.oktobrī

Senāts Administratīvo lietu departamenta kopsēdē šādā sastāvā: senatore referente Rudīte Vīduša, senatori Dzintra Amerika, Ermīns Darapoļskis, Vēsma Kakste, Laura Konošonoka, Anita Kovaļevska, Diāna Makarova, Indra Meldere, Jānis Pleps, Līvija Slica un Ieva Višķere

rakstveida procesā izskatīja SIA „Terko” blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2024.gada 17.septembra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt SIA „Terko” pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienests 2024.gada 28.februārī un pēc tam atkārtoti 2024.gada 14.martā, 12.aprīlī un 14.jūnijā rakstiski pieprasīja pieteicējai – SIA „Terko” – sniegt informāciju: detalizētu informāciju par vairāku konkrētu personu nodarbināšanu pieteicējas saimnieciskās darbības veikšanas vietās vai darījumu partneru saimnieciskās darbības veikšanas vietās, informāciju un dokumentus (līgumus, rēķinus, grāmatvedības reģistrus, darbu izpildes aktus) par darījumu partneriem un pasūtījumiem, kur šie darbinieki veikuši darbus, par ražotnēm, kur darbinieki šobrīd sniedz pakalpojumus, un darbu izpildes termiņiem. Dienests turklāt brīdināja pieteicēju, ka informācijas nesniegšanas gadījumā tas uzsāks administratīvā pārkāpuma procesu pieteicējas amatpersonai, un informēja, ka dienestam ir tiesības uzsākt nodokļu maksātāja saimnieciskās darbības apturēšanas procesu, vienlaikus pieņemot lēmumu par reģistrēta nodokļa maksātāja izslēgšanu no pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistra. Ceturtajā pieprasījumā dienests papildus norādīja, ka gadījumā, ja pieteicēja nevar iesniegt pieprasīto informāciju, tai ir jāsniedz skaidrojums, kā uzņēmumā tiek veikta darbinieku sniegto pakalpojumu uzskaitē, kā tiek aprēķinātas pasūtītājiem izrakstīto rēķinu summas par metālapstrādes pakalpojumiem un kā darba līgumos tiek norādīta informācija par darbinieku darba vietu.

Pieteicēja vairākkārt lūdza precizēt informācijas pieprasījumu, norādīja uz šķēršļiem atsevišķas informācijas iesniegšanai, kā arī izteica iebildumus attiecībā uz informācijas sniegšanu. Pēc ceturtā pieprasījuma pieteicēja vērsās ar apstrīdēšanas iesniegumu pie Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora, kurš ar 2024.gada 19.jūlija atbildi izskaidroja pieteicējai informācijas sniegšanas pienākumu un to, ka informācijas pieprasīšana nav faktiskā rīcība Administratīvā procesa likuma izpratnē.

Pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā, lūdzot atcelt Valsts ieņēmumu dienesta 2024.gada 19.jūlija lēmumu daļā, kas attiecas uz pieprasījumu iesniegt darbinieku darba laika uzskaites tabeles pa objektiem, un uzlikt pienākumu dienestam mainīt tā nodomu attiecībā uz šo faktisko rīcību.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2024.gada 17.septembra lēmumu atteica pieņemt pieteikumu, norādot, ka tas nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas*

1.punkts). Tiesnesis pārsūdzētajā lēmumā secināja, ka Valsts ieņēmumu dienesta informācijas pieprasījums, lai veiktu nodokļu aprēķinu un samaksas pareizības pārbaudi, ir procesuāla darbība, kurai nav galīgu tiesisko seku, līdz ar to pieteicējai nav tiesību šādu informācijas pieprasījumu atsevišķi pārsūdzēt. Iebildumus par šādu dienesta darbību var izteikt, pārsūdzot gala lēmumu, ja tāds tiks izdots.

[3] Pieteicēja par Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu iesniedza blakus sūdzību.

Blakus sūdzībā un papildu paskaidrojumos pieteicēja argumentē, ka pieprasītā informācija tiks izmantota pret pieteicējas darbiniekiem, līdz ar to pieteicējai ir tiesības pārsūdzēt Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu, jo pieteicējai nebūs tiesību pārsūdzēt pret darbiniekiem pieņemtos gala lēmumus. Pieteicēja uzsver, ka, pat ja pieprasītā informācija tiks izmantota pret pieteicēju, ir nepamatoti prasīt pieteicējai sniegt dienestam informāciju, kuras glabāšana nav pieteicējas pienākums. Bez tiesībām pārsūdzēt dienesta informācijas pieprasījumus personām nav iespēju aizsargāt savas tiesiskās intereses no nepamatoti plašiem vai prettiesiskiem informācijas pieprasījumiem. Turklāt sekas, kas par šādas informācijas nesniegšanu draud pieteicējai, ir nesamērīgas. Dienesta informācijas pieprasījums un attiecīgais pieteicējas pienākums šādu informāciju apkopot, glabāt un izsniegt ir pretrunā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2016.gada 27.aprīļa Regulā (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) ietvertajiem fizisko personu datu aizsardzības principiem, it īpaši ar datu minimizēšanas principu. Blakus sūdzībā pieteicēja arī lūdz uzdot prejudiciālo jautājumu Eiropas Savienības Tiesai par šādu informācijas pieprasījumu atbilstību regulai.

[4] Senāts lūdza divām iestādēm – Valsts ieņēmumu dienestam un Konkurences padomei – sniegt viedokli par to, vai tiesā būtu pārsūdzami informācijas pieprasījumi, kas adresēti iespējama administratīvā akta adresātam. Abas iestādes argumentēja, ka šādi informācijas pieprasījumi nav atsevišķi pārsūdzami tiesā, bet tos varētu vērtēt, pārbaudot gala lēmuma tiesiskumu.

Motīvu daļa

[5] Senātam jāizšķir, vai Valsts ieņēmumu dienesta informācijas pieprasījumi, kurus tas adresējis privātpersonai ārpus vai pirms konkrētiem nodokļu kontroles pasākumiem (nodokļu kontrole, audits), ir pārsūdzami administratīvā procesa kārtībā.

[6] Administratīvā procesa likuma 184.pantā ir izsmēloši uzskaitīti administratīvajā procesā pieļaujamie pieteikuma priekšmeti. Minētā panta pirmās daļas 1.punktā paredzēta iespēja personai vērsties tiesā, lai pārsūdzētu administratīvo aktu. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajai daļai ar administratīvo aktu personai tiek nodibinātas, grozītas, konstatētas vai izbeigtas konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatēta faktiskā situācija.

Vienlaikus administratīvā akta negatīvā definīcija uzskaita gadījumus, kad lēmums nav uzskatāms par administratīvo aktu. Viens no šādiem lēmumiem ir administratīvā procesa ietvaros pieņemts starplēmums, kas nav uzskatāms par administratīvo aktu, jo tam nav galīgā noregulējuma rakstura. Vienīgais izņēmums, kad likumdevējs

ir paredzējis personai tiesības pārsūdzēt iestādes starplēmumu, ir gadījumos, kad tas pats par sevi skar būtiskas personas tiesības vai tiesiskās intereses vai būtiski apgrūtinā to īstenošanu.

Attiecībā uz informācijas pieprasījumiem būtu jāsaprot, vai tie paši par sevi rada tiesiskās sekas, kas ļautu tos uzskatīt par administratīvajiem aktiem vai vismaz par starplēmumiem, kas paši par sevi skar būtiskas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Ja tas apstiprinātos, būtu atzīstamas tiesības tos pārsūdzēt tiesā.

[7] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ir atsaucies uz agrāku Senāta judikatūru, no kuras izrietot, ka informācijas pieprasījumi nav uzskatāmi par atsevišķu, galīgu darbību, jo vērsti uz apstākļu noskaidrošanu, un tādēļ tie nav atsevišķi pārsūdzami.

Līdz ar to ir jāatgriežas pie Senāta judikatūras atziņām šajā jautājumā.

[8] Senāts vairākas reizes dažādās situācijās ir izskatījis jautājumu par to, vai pieteikumi par iestāžu informācijas pieprasījumiem ir izskatāmi administratīvā procesa kārtībā, proti, vai tie ir atsevišķi pārsūdzami.

[8.1] Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēdes 2006.gada 19.maija lēmumā lietā Nr.[SKA-201/2006](#) tika vērtēts, vai ir pārsūdzams Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījums iesniegt papildu deklarāciju atbilstoši likumam „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”. Senāts secināja, ka dienesta uzsāktā procesa mērķis, pieprasot personai iesniegt papildu deklarāciju, ir pārliecināties par sākotnējās deklarācijas ticamību un pareizību. Pats papildu deklarācijas pieprasījums un tās saņemšana nesasniedz mērķi, kura sakarā dienests uzsācis konkrēto procesu, tādēļ papildu deklarācijas pieprasījums ir starplēmums, nevis administratīvais akts (*minētā lēmuma 9.punkts*). Šāds pieprasījums ir uzskatāms par sava veida personas uzklausišanas pienākuma īstenošanu. Proti, dienests nevis pieņem lēmumu, balstoties tikai uz tā rīcībā esošo informāciju, bet gan dod iespēju personai pirms administratīvā akta izdošanas iesniegt papildu informāciju. Savukārt papildu deklarācijas iesniegšana ir personas tiesības, nevis pienākums, par kura nepildīšanu ir uzliekams sods. Tādējādi dienesta pieprasījums nav uzskatāms par galīgo lēmumu, bet gan par procesa gaitā pieņemtu lēmumu, kurš ir pārsūdzams, tikai pārsūdzot galīgo lēmumu (*turpat, 10.punkts*).

Minētajā lietā Senāts turklāt pieņēma blakus lēmumu, kurā norādīja, ka Valsts ieņēmumu dienests nepareizi interpretē likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 22.panta trešo daļu, uzskatot, ka tajā ietvertais vārds „pieprasa” interpretējams tādējādi, ka papildu deklarācijas iesniegšana pēc dienesta pieprasījuma ir obligāta. Senāts, norādot uz to, ka pēc būtības šāds pieprasījums ir personas uzklausišana, dienestam izskaidroja, ka informācijas sniegšana ir personas tiesības, nevis pienākums. Pretējā gadījumā, ja dienests pieprasījumu iesniegt papildu deklarāciju uzskatītu par obligātu, tas ir, pienākumu uzliedzošu lēmumu, šāds lēmums papildinātu personas pienākumu loku, tātad būtu uzskatāms par tiesisko attiecību nodibinošu administratīvo aktu. Jebkurš administratīvais akts, ja vien izņēmums *expressis verbis* nav noteikts normatīvajā aktā, ir pārsūdzams tiesā. Uzskatot pieprasījumu iesniegt papildu deklarāciju par tiesā pārsūdzamu administratīvo aktu, dienestam rastos grūtības saprātīgā laikā nonākt līdz galīgajam lēmumam. Tādējādi Senāts uzskatīja, ka dienestam nepieciešams mainīt savu praksi un pieprasījumā par papildu deklarācijas iesniegšanu norādīt nevis uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzēto atbildību par prasību savlaicīgu neizpildīšanu, bet gan uz nelabvēlīgajām sekām, kas personai papildu deklarācijas un informācijas neiesniegšanas gadījumā var iestāties atbilstoši likumam „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” un citām tiesību normām, kas attiecīgi regulē ienākumu nepilnīgu uzrādīšanu vai slēpšanu, liedzot šīm personām turpmākajā procesā iestādē un tiesā iesniegt pierādījumus un atspēkot dienesta argumentus (*blakus lēmuma 6., 8., 9.punkts*).

Tātad attiecībā uz Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījumiem iesniegt papildu deklarācijas Senāts atzina, ka tie paši par sevi nerada tiesiskās sekas, bet ir procesuāli lēmumi, kuru mērķis ir noskaidrot faktus un uzklausi

personu. Taču šādi šos pieprasījumus var kvalificēt tikai tikmēr, kamēr pieprasījumu izpilde ir personas tiesības, nevis pienākums, un kamēr par pieprasījuma neizpildīšanu neiestājas nelabvēlīgas sekas – administratīvais sods.

[8.2] Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēdes 2010.gada 5.janvāra lēmumā Nr.[SKA-163/2010](#), A42606307, tika vērtēts, vai ir pārsūdzams Valsts ieņēmumu dienesta ziņu pieprasījums kredītiestādei, proti, personai, kas nav administratīvā procesa dalībnieks.

Senāts atkārtoja jau iepriekš atzīto, ka informācijas pieprasījums nodokļu maksātājam – administratīvā procesa dalībniekam – nav uzskatāms par atsevišķu, galīgu darbību, jo ir vērsts uz apstākļu noskaidrošanu, kas savukārt ir pamats tālākai iestādes rīcībai. Tādēļ šāds informācijas pieprasījums nav pārsūdzams atsevišķi administratīvajā tiesā (*minētā lēmuma 15.punkts*).

Taču informācijas pieprasījums kredītiestādei, kura nav administratīvā procesa dalībnieks, tika vērtēts atšķirīgi. Senāts konstatēja, ka ziņu pieprasījums nodibina kredītiestādes pienākumu (rada tiesiskas sekas) noteiktā termiņā atklāt ziņas par tās klientu, nodibinot konkrētu informācijas sniegšanas tiesisko attiecību. Ziņu pieprasījums ir izpildāms piespiedu kārtā, ja privātpersona (kredītiestāde) to neizpilda labprātīgi. Papildus tiesību normas paredz arī administratīvo sodu par ziņu nesniegšanu (*minētā lēmuma 11., 13.punkts*).

Tātad pilnībā atbilstoši Senāta 2006.gada 19.maija lēmuma lietā Nr. SKA-201/2006 atziņām Senāts arī šajā gadījumā uzskatīja par būtisku to, vai personai ir pienākums izpildīt iestādes pieprasījumu un vai par šī pienākuma neizpildi pašu par sevi var iestāties nelabvēlīgas sekas (administratīvais sods).

[8.3] Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēdes 2014.gada 9.aprīļa lēmumā lietā Nr.[SKA-148/2014](#) atkal tika vērtēts, vai Valsts ieņēmumu dienesta informācijas pieprasījums personai – nodokļu maksātājam – ir pārsūdzams tiesā kā administratīvais akts. Atšķirībā no lietas Nr. SKA-201/2006 šajā gadījumā dienests prasīja iesniegt nevis papildu deklarāciju atbilstoši likumam „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”, bet konkrēta satura informāciju – informāciju un darījumu apliecinājošu dokumentu kopijas par personas darījumiem ar vairākām juridiskajām personām, kā arī bezskaidras naudas uzkrājumiem. Šāds pieprasījums tika izdarīts ārpus kādas konkrētas nodokļu kontroles procedūras.

Senāts, atsaucoties uz Valsts ieņēmumu dienesta vispārīgām tiesībām iegūt informāciju, atzina, ka informācijas pieprasīšana nodokļu audita ietvaros ir procesuāla darbība, kas vērsta uz galīgā administratīvā akta izdošanu par nodokļa samaksu, un tās tiesiskumu kontrolē, pārbaudot nodokļa maksāšanas pārbaudes procesa noslēdzošo lēmumu. Taču nodokļu administrācija var lūgt nodokļa maksātājam papildu informāciju vai sniegtās informācijas (deklarāciju, pārskatu) izskaidrojumu arī pirms nodokļa audita uzsākšanas, piemēram, lai tikai izlemtu, vai ir pamatots iemesls uzsākt nodokļa auditu. Šāds informācijas pieprasījums – turklāt pretēji dienesta paustajam viedoklim – nerada personai tiesiskas sekas. Sekas nodokļa maksātāja sadarbības atteikumam ar nodokļu administrāciju ir risks, ka nodokļa aprēķināšanā tiks izmantota tā informācija, kura ir nodokļu administrācijas rīcībā (*minētā lēmuma 8., 9.punkts*).

[8.4] Vairākos lēmumos Senāts ir atzinis, ka iestādes informācijas pieprasījums ir procesuāla darbība, kas vērsta uz faktu noskaidrošanu, lai vajadzības gadījumā pieņemtu galīgo lēmumu, un tikai šis galīgais lēmums būtu pārsūdzams tiesā. Savukārt informācijas pieprasījuma pamatotību varētu pārbaudīt, izskatot lietu par galīgo lēmumu. Šajos lēmumos Senāts sīkāk neanalizēja, vai informācijas sniegšana ir personas tiesības vai pienākums un vai informācijas pieprasījums ir tiesiskās sekas radošs tiesību akts, par kura nepildīšanu var būt nelabvēlīgas sekas.

Tā 2013.gada 4.janvāra lēmumā lietā Nr. SKA-200/2013 Senāts atzina, ka atsevišķi nav pārsūdzams Datu valsts inspekcijas informācijas pieprasījums advokātam. 2015.gada 18.decembra lēmumā lietā Nr.[SKA-1495/2015](#) Senāts atzina, ka atsevišķi nav pārsūdzams Valsts ieņēmumu dienesta informācijas pieprasījums personai par tās ienākumiem sakarā ar to, ka dienests no šīs personas piedzen nodokļu maksājumus. Analogiski secinājumi izdarīti 2023.gada 23.februāra lēmumā lietā Nr. SKA-526/2023,[ECLI:LV:AT:2023:0223.SKA052623.3.L](#), par Patērētāju tiesību aizsardzības centra informācijas pieprasījumu, 2023.gada 14.marta lēmumā lietā Nr. SKA-

540/2023,[ECLI:LV:AT:2023:0314.SKA054023.4.L](#), un 2023.gada 20.maija lēmumā lietā Nr. SKA-688/2023,[ECLI:LV:AT:2023:0520.SKA068823.6.L](#), par dienesta informācijas pieprasījumu.

[9] Apkopojot šo Senāta prakses pārskatu, secināms, ka Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēžu lēmumos ir sniegta būtiska argumentācija, kādēļ informācijas pieprasījumi nav uzskatāmi par tiesiskās sekas radošiem administratīvajiem aktiem: tādēļ, ka informācijas sniegšana gadījumos, kad informācija prasīta iespējamā administratīvā akta adresātam, ir personas tiesības, nevis pienākums (persona tiek uzklautāta), un informācijas nesniegšanas sekas būtībā ir tikai risks, ka iestāde gala lēmumu pieņems bez personas sniegtās informācijas. Savukārt, ja informācijas pieprasījums būtu obligāti izpildāms (tai skaitā ar piespiedi izpildi) un par nepildīšanu varētu iestāties nelabvēlīgas sekas (piemēram, sods), šāds informācijas pieprasījums radītu tiesiskās sekas un būtu administratīvais akts, kas pārsūdzams tiesā.

Ja turpretim informācijas pieprasījuma nepildīšanas sekas būtu tikai tas, ka persona zaudē iespēju sniegt informāciju (būt uzklautātai), informācijas sniegšanas pieprasījumu varētu uzskatīt vienkārši par procesuālu darbību vai starplēmumu.

Senāts nesaskata pamatu atkāpties no šīm atziņām un atkārtoti tās atzīst par pamatotām.

Savukārt šā lēmuma 8.4.punktā minētajos lēmumos nav bijusi apsvērta kopsēžu lēmumos ietvertā argumentācija un Senāts izšķīries informācijas pieprasījumus atzīt par tiesā nepārsūdzamiem, pamatojoties tikai uz to, ka tie ir procesuāli lēmumi vai pat mazāk nozīmīga agrīna informācijas iegūšana pirms iespējama administratīvā procesa. Senāts šajos lēmumos uzsvēris, ka informācijas pieprasījumu tiesiskumu un pamatotību būs iespējams pārbaudīt gadījumā, ja tiks pieņemts kāds tiesā pārsūdzams gala lēmums. Tā kā 8.4.punktā minētajos lēmumos nav apsvērta informācijas pieprasījuma saistošais raksturs un nelabvēlīgu seku iestāšanās iespēja, tajos paustās atziņas nav izmantojamas kā judikatūras atziņas bez plašākas analīzes par personas tiesisko situāciju konkrētā gadījumā.

[10] Izskatāmajā gadījumā Valsts ieņēmumu dienests konsekvēnti un atsaucoties uz tiesību normām ir norādījis uz nelabvēlīgām sekām, kas pieteicējai var iestāties, ja tā neiesniegs dienesta pieprasīto informāciju: pieteicējas saimnieciskās darbības apturēšana (*likuma „Par nodokļiem un nodevām” 34.¹ pants*) un izslēgšana no pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistra (*Pievienotās vērtības nodokļa likuma 81.pants*), kā arī administratīvā soda piemērošana (*Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 3.panta otrā daļa*). Tātad informācijas sniegšanu pats dienests neapšaubāmi uzskata par obligātu, un pastāv nelabvēlīgu seku piedraudējums atbilstoši likumā noteiktajam regulējumam.

Šādā situācijā informācijas pieprasījums ir atzīstams par administratīvo aktu. Personai ar to ir uzlikts obligāts pienākums sniegt informāciju, un gan likumā paredzētās nelabvēlīgās sekas informācijas nesniegšanas gadījumā, gan Valsts ieņēmumu dienesta brīdinājums par šādu nelabvēlīgu seku iestāšanos neatstāj vietu šaubām, ka tā nav tikai personas uzklautāšana un personas pašas izvēle sniegt informāciju.

Pieteicēja pamatoti salīdzinājusi šo situāciju ar Eiropas Savienības Tiesas atziņām 2020.gada 6.oktobra spriedumā apvienotajās lietās *État luxembourgeois (C-245/19 un C-246/19)*, [ECLI:EU:C:2020:795](#)). Lai arī minētajā spriedumā Eiropas Savienības Tiesa interpretēja Padomes 2011.gada 15.februāra Direktīvu 2011/16/ES par administratīvu sadarbību nodokļu jomā un ar ko atceļ Direktīvu 77/799/EEK, kas uz izskatāmo gadījumu neattiecas, būtiskas ir atsevišķas atziņas, kas būtu jāattiecinā uz jebkuriem valsts iestāžu lēmumiem, kad persona varētu atsaukties uz Eiropas Savienības Pamattiesību Hartu (turpmāk – Harta). Tā tas varētu būt citstarp arī lietās par pievienotās vērtības nodokļa maksāšanas pienākumu, kas, iespējams, ir izpētes priekšmets izskatāmajā gadījumā.

Proti, Tiesa, atsaucoties uz Hartas 47.pantā garantētajām tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību, norādīja, ka personu aizsardzība pret publiskas varas subjektu patvaļīgu vai nesamērīgu iejaukšanos viņu privātās darbības jomā veido vispārēju Savienības tiesību principu (*sprieduma 57.punkts*), un persona uz to var atsaukties, lai tiesā apstrīdētu tai nelabvēlīgu aktu, piemēram, rīkojumu par informācijas paziņošanu vai šī rīkojuma neizpildes dēļ tai uzlikto sodu (*sprieduma 57.–59.punkts*). Turklāt, lai piekļūtu tiesai, šai personai nevar uzlikt pienākumu pārkāpt tiesību normu vai juridisku pienākumu un tikt pakļautai par šo pārkāpumu noteiktajam sodam (*sprieduma*

66.punkts). Tiesa atzina par nepieļaujamu situāciju, kad patvaļīga vai nesamērīga lēmuma gadījumā, ar kuru ir dots rīkojums par informācijas paziņošanu, persona nevar piekļūt tiesai, ja vien tā nepārkāpj šo lēmumu, atsakoties izpildīt tajā ietvertu rīkojumu, un tādējādi pakļauj sevi par tā neievērošanu noteiktajam sodam. Tiesa atzina, ka šādā situācijā personu nevar aplūkot kā tādu, kurai ir pieejama efektīva tiesību aizsardzība tiesā (*sprieduma 68.–69.punkts*). Tālāk spriedumā Tiesa nonāca pie secinājuma, ka personai, kas pati ir nodokļu maksātājs, arī jābūt iespējai baudīt tiesības uz efektīvu tiesas aizsardzību, bet likumā var paredzēt ierobežojumu šādu rīkojumu apstrīdēt tieši (*sprieduma 75.–76.punkts*). Tiesa norādīja, ka tiesību aizsardzība var būt arī netieša, un valstī var pastāvēt tiesību aizsardzības līdzekļi, kuri dažādās kompetentajās valsts tiesās personai ļauj kaut vai pakārtoti panākt tiesas kontroli pār šo pasākumu, nepakļaujot sevi riskam saņemt sodu attiecīgā pasākuma neievērošanas dēļ (*sprieduma 79.punkts*). Visbeidzot Tiesa nonāca pie secinājuma, ka konkrētajā lietā, ciktāl runa ir par pašu nodokļu maksātāju, tā tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību netiek pārkāptas, jo rīkojums par informācijas paziņošanu nebija adresēts nodokļu maksātājam, bet citai personai, nodokļu maksātājam attiecīgi nedraudēja sods, tas nebija situācijā, ka būtu spiests pieļaut nelikumību, lai piekļūtu tiesai, kā arī tiesiskuma kontrole būtu iespējama, pārbaudot gala lēmuma tiesiskumu (*sprieduma 80.–84.punkts*).

Senāts secina, ka atziņas Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēžu lēmumos lietās Nr. SKA-201/2006, Nr. SKA-163/2010 un Nr. SKA-148/2014 pilnībā atbilst Eiropas Savienības Tiesas atziņām. Proti, ja informācijas pieprasījums ir adresēts pašam nodokļu maksātājam, bet pieprasījuma neizpildīšana draud ar nelabvēlīgām sekām, tas ir uzskatāms par patstāvīgu pienākumu un informācijas pieprasījumam tādēļ būtu jābūt pārsūdzamam tiesā. Pat ja nodokļu maksātājam ir netieša pieeja tiesai – pārsūdzot gala lēmumu –, nodokļu maksātājs pieprasījuma nepildīšanas gadījumā jau uzreiz atrastos situācijā, kurā par likuma un iestādes pieprasījuma pārkāpšanu tam var iestāties nelabvēlīgas sekas. Tātad persona būtu spiesta vai nu pakļauties iespējami patvaļīgam informācijas pieprasījumam, vai arī paciest tūlītējas nelabvēlīgas sekas vēl pirms gala lēmuma pieņemšanas attiecībā uz nodokļa samaksas pienākumu. Nevar piekrist Valsts ieņēmumu dienesta atbildē uz Senāta jautājumu paustajam viedoklim, ka nelabvēlīgu seku (soda vai sankciju) risks nepastāv tādēļ, ka soda vai sankciju iestāšanās ir atkarīga no paša nodokļu maksātāja rīcības: tas tieši apstiprina, ka nodokļu maksātājam, pat ja viņš nepiekrīt informācijas sniegšanas pienākumam, būtu obligāts pienākums to izpildīt, lai izvairītos no nelabvēlīgām sekām.

[11] Senāts apsver arī to, ka informācijas pieprasījuma nepildīšanai atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta norādēm ir iespējamās trīs veidu nelabvēlīgas sekas – administratīvā atbildība, saimnieciskās darbības apturēšana un izslēgšana no pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistra. Ja informācijas pieprasījuma pamatotību netieši pārbaudītu katrā lietā, kurā tiktu pārbaudīts gala lēmums par minēto seku piemērošanu, nav izslēgts, ka katrā lietā tiesa to novērtētu atšķirīgi. Tas varētu novest pie tā, ka viens un tas pats jautājums vairākkārt tiek pārbaudīts dažādās lietās, un tas rada pretrunīgu nolēmumu risku, tostarp administratīvās un vispārējās jurisdikcijas tiesās, vai arī, ievērojot *res judicata* principu, kādā no šādām lietām varētu ierobežot tiesas iespējas pārbaudīt šo jautājumu tiesas jurisdikcijā esošajā lietā. Tādēļ pēc iespējas būtu jāveicina, ka informācijas pieprasījuma pamatotība tiek pārbaudīta tikai vienā lietā – lietā par paša informācijas pieprasījuma pamatotību un tiesiskumu.

[12] Ievērojot minēto, Senāts, balstoties uz iepriekš kopsēdēs izteiktajām atziņām, atzīst, ka blakus sūdzība ir apmierināma un pieteikums ir nosūtāms Administratīvajai rajona tiesai atkārtotai jautājuma izlemšanai par pieteikuma virzību.

[13] Gadījumā, ja lieta tiek ierosināta, tiesas uzdevums būtu atbilstoši pieteikuma pamatojumam pārbaudīt, vai Valsts ieņēmumu dienesta informācijas pieprasījums nav prettiesisks un patvaļīgs.

Tiesai šādās lietās nav padziļināti jāizvērtē pieprasītās informācijas nepieciešamība iespējamā administratīvajā procesā: tā ir iestādes rīcības brīvība – pareizi identificēt tās kompetencē esošo lietu izmeklēšanai nepieciešamos faktus un noteikt, kādi pierādījumi iestādei nepieciešami. Taču tiesai atbilstoši pieteikuma pamatojumam būtu jāvērtē informācijas pieprasījuma iespējamais prettiesiskums atbilstoši konkrētām tiesību normām (iestādes kompetences pārkāpums, personas datu apstrādes pārkāpums u.c.), kā arī vispārīgas patvaļas pazīmes. Piemēram, būtu iespējams vērtēt, vai personai ir saprotams informācijas pieprasījuma un iestādes izmeklēšanas mērķis un pamatojums: informācijas pieprasījums, ja nav skaidrs tā mērķis un attiecīgi nav skaidras varbūtēju pamatotu iebildumu iespējas, hipotētiski paver ceļu iestādes patvaļai. Tāpat tiesai būtu iespējams

pārbaudīt, vai informācijas pieprasījums ir samērīgs – tostarp, vai šāds pieprasījums, kas veikts laikā pirms administratīvā procesa uzsākšanas, nav tik apjomīgs un apgrūtināošs, ka būtībā atbilst likumā regulētam nodokļu kontroles vai audita procesam.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.¹panta pirmās daļas 1.punktu, 323.panta pirmās daļas 2.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

atcelt Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2024.gada 17.septembra lēmumu un nosūtīt pieteikumu Administratīvajai rajona tiesai atkārtotai jautājuma izlemšanai par pieteikuma virzību;

atmaksāt SIA „Terko” 15euro drošības naudu par blakus sūdzības iesniegšanu.

Lēmums nav pārsūdzams.

R. Vīduša Dz. Amerika E.
Darapolskis V. Kakste L.
Konošonoka A. Kovaļevska
D. Makarova I. Meldere J.
Pleps L. Slica I. Višķere